

2020. gada 11. maijā
Nr. 3.6/ 59

Latvijas Republikas prezidentam
A.god. Egilam Levitam
Pils laukums 3, Rīga, LV-1900

Latvijas Republikas Ministru prezidentam
A.god. Arturam Krišjānim Kariņam
Brīvības iela 36, Rīga, LV1520

Latvijas Republikas Tiesībsargam
Jurim Jansonam
Baznīcas iela 25, Centra rajons, Rīga, LV-1010

Kopija: Latvijas Meža īpašnieku biedrībai

Latvijas Meža īpašnieku biedrība ir iniciējusi un nosūtījusi vēstuli valsts augstākajām amatpersonām, iestājoties pret nesamērīgiem ierobežojumiem saimniekot savā zemē. Tā kā šī vēstule rosina mainīt būtiskus Latvijas un Eiropas Savienības likumdošanā noteiktos dabas aizsardzības principus, kā arī tā atsaucas uz Latvijas Dabas fonda īstenotajā Eiropas Savienības LIFE programmas projektā “Mazā ērgļa aizsardzības nodrošināšana Latvijā” veiktajiem darbiem, vēlamies izklāstīt savus priekšlikumus vēstulē minēto problēmsituāciju risināšanai, kā arī izskaidrot atsevišķus vēstulē minētos jautājumus.

Vēlamies uzsvērt, ka mēs kā dabas aizsardzības eksperti savā ikdienas darbā regulāri satiekamies ar meža īpašniekiem visā Latvijā un ļoti labi izprotam to, ka mikroliegumu veidošanai, kas ir konfliktu kodols, nepieciešami uzlabojumi. Mēs izprotam meža īpašnieku bažas, kuras tiek paustas šajā vēstulē, un esam atvērti diskusijai par vēstulē izvirzītajiem priekšlikumiem.

Tajā pašā laikā vēršam uzmanību uz to, ka pastāv risks, ka atsevišķas problēmsituācijas, izmantojot COVID-19 krīzes un tai sekojošās ekonomiskās lejupslīdes kontekstu, var tikt izmantotas, lai dažādu industrijas pārstāvji mēģinātu mazināt vides prasības un samazināt dabas aizsardzības mērķus. Eiropas vides organizācijas jau ir brīdinājušas par dažādām lobēšanas aktivitātēm Eiropas Savienības mērogā – lauksaimniecības bizness ir panācis, ka tiek atlikta ilgtspējīgas pārtikas stratēģijas,

plastmasas industrija vēlas novilcināt vienreiz lietojamās plastmasas aizliegumu un kopumā vērojama vēlme mazināt vides prasības. Mēs aicinām amatpersonas rūpīgi izsvērt jebkurus lēmumus, kas šajā laikā tiek pieņemti saistībā ar vides prasībām, un nepieļaut vides prasību mazināšanu.

Atsaucoties uz augstāk minētajā vēstulē izvirzītajiem priekšlikumiem – noteikt moratoriju mikroliegumu izveidošanai līdz laikam, kad ir sakārtota kompensāciju sistēma; un atcelt VARAM apstiprināto mazā ērgļa *Clanga pomarina* aizsardzības plānu Latvijā, jo tā gala redakcijā netika iekļauts meža īpašnieku priekšlikums par mikroliegumam alternatīvu disperso sugu aizsardzības modeli, mūsu nostāja ir šāda:

- Atbalstām mazā ērgļa Sugas aizsardzības plāna atvēršanu, lai tajā iekļautu mikroliegumu veidošanai alternatīvu aizsardzības modeli. Tajā pašā laikā šāda sugas aizsardzības sistēmas mainīšana var notikt tikai tad, kad likumdošanā nostiprināts un dzīvē ieviests Sugas aizsardzības plāna priekšlikums, ka ir jāpārbauda visas lielās ligzdas, kas tiek atrastas mežā, pirms mežsaimnieciskās darbības uzsākšanas, lai pārliecinātos par to piederību sugai un nodrošinātu adekvātu aizsardzību. Tāpat alternatīvais modelis var tikt ieviests tikai kā pagaidu risinājums uz noteiktu termiņu, piemēram, trīs gadiem, pēc šī termiņa beigām vērtējot tā efektivitāti.
- Nepiekrītam tam, ka tiktu noteikts moratorijs mikroliegumu veidošanai kopumā, jo tam nav nepieciešamo priekšnosacījumu – kā jau esam ziņojuši publiski un informējuši atbildīgās institūcijas, esošie meža apsaimniekošanu regulējošie normatīvi ir nepilnīgi, un jau tagad pieļauj aizsargājamo putnu sugu ligzdošanas vietu iznīcināšanu. **Tā vietā, lai apturētu spēkā esošus dabas vērtību aizsardzības mehānismus, būtu jādomā par pamatproblēmas risināšanu – dabas aizsardzību mežos regulējošo normatīvu stiprināšanu un atbilstošām kompensācijām privāto mežu īpašniekiem.** Mikroliegumu veidošana šobrīd ir vienīgais reāli pieejamais instruments īpaši aizsargājamo sugu un biotopu saglabāšanai mežos ārpus ĪADT vai ĪADT zonās ar mazāk stingru aizsardzības režīmu.

Vēlamies arī izskaidrot dažus vēstulē minētos apgalvojumus, lai kopējo situāciju varētu vērtēt vispusīgi un ar iespējami pilnīgu informāciju.

Viens no centrālajiem jautājumiem, kurā balstās arī vēstules autoru argumentācija par labu mikroliegumu moratorija ieviešanai, ir apgalvojums, ka mazais ērglis nav apdraudēta suga, tāpēc nav nepieciešams tai veidot mikroliegumus. Vēlamies precizēt, ka apdraudēta suga un īpaši aizsargājama suga, kas ir mazais ērglis, nav viens un tas pats. Mazajam ērglim tiek veidoti mikroliegumi un izstrādāts sugas aizsardzības plāns tāpēc, ka tā ir starptautiski un Latvijā īpaši aizsargājama suga, nevis saistībā ar tās apdraudētību Latvijā vai pasaulē. Sugai piemērotais starptautiskais vērtējums “*Least concern*” patiešām nozīmē, ka suga nav apdraudēta. Globālā līmenī šāds statuss ir, piemēram, arī melnajam stārķim, zaļajai vārnai, klinšu ērglim. Taču Latvija kā ES valsts ir apņēmusies nodrošināt labvēlīgu aizsardzības stāvokli visām savvaļas putnu sugām, un mazais ērglis ir īpaši aizsargājama suga gan Latvijā, gan ES mērogā un saskaņā ar Sugu un biotopu aizsardzības

likumu mazais ērglis ir iekļauts to sugu sarakstā, kurām piemēro īpašus dzīvotņu aizsardzības pasākumus. Galvenie iemesli, kas pamato mazā ērgļa sugas aizsardzības nepieciešamību, ir uzskaitīti Sugas aizsardzības plānā:

- vēl nesenā pagātnē (2005.-2011. gadā) notikusī mazo ērgļu skaita samazināšanās Latvijā;
- ligzdošanas sekmju samazināšanās periodā no 2014. līdz 2017. gadam;
- mežsaimnieciskās darbības intensitātes būtiska palielināšanās salīdzinājumā ar 1990. gadu;
- mežsaimniecisko darbu veikšana ligzdošanas periodā;
- Sugas populāciju samazināšanās atsevišķos ligzdošanas areāla rajonos (Lietuvā par 26%, Vācijā par 23%, Slovākijā par 23%).

Ir nopietni jāņem vērā Latvijas starptautiskā atbildība par sugas aizsardzību, jo pie mums ligzdo gandrīz piektā daļa no visas pasaules mazajiem ērgļiem un gandrīz puse no ES populācijas.

Uzskatām par būtisku arī izskaidrot vairākus mazā ērgļa sugas aizsardzības plāna aspektus, kuri arī aplūkoti vēstulē. Vispirms jāatceras, ka sugu aizsardzības plāni ir plānošanas dokumenti, kuros apkopta informācija par sugu, to ietekmējošiem faktoriem, kā arī pasākumiem, kas veicami sugas aizsardzības stāvokļa uzlabošanai. Plānā ieteikumus likumdošanas izmaiņām, lai varētu sasniegt sugas aizsardzības mērķus, taču plāns pats par sevi neatceļ vai negroza normatīvus. Mazā ērgļa sugas aizsardzības plānā ir iekļauti vairāki priekšlikumi, kuru mērķis ir uzlabot mikroliegumu sistēmu, tai skaitā:

- Ieteikumi mikrolieguma statusa atvieglotai atcelšanai gadījumos, kad ērglis tajos vairs neligzdo;
- Ieteikums samazināt mikroliegumu platību sliekšņus.

Tāpat vēlamies norādīt, ka plāna gala redakcijā neiekļautie “alternatīvie aizsardzības pasākumi”, kas paredz ligzdas, nevis ligzdošanas iecirkņa aizsardzību, jau sākotnēji tika paredzēti kā pagaidu risinājums laikā, līdz tiek sakārtots kompensāciju mehānisms. Šie pasākumi tāpat radītu saimnieciskās darbības aprobežojumus, turklāt platības (3,14 ha) būtu tikai nedaudz mazākas par plāna rekomendēto mikroliegumu platības zemāko sliekšni (4 ha). Atšķirtos tas, ka “alternatīvajam modelim” būtu darbības termiņš, kamēr mikroliegumi tiek veidoti bez noteikta termiņa, tomēr te jāatceras, ka plāns rosina atvieglot mikroliegumu atcelšanas procesu. Būtiskākais trūkums alternatīvajai sistēmai būtu tas, ka tā paredzētu tikai esošās ligzdas un nevis ligzdu mainīšanai nepieciešamā iecirkņa (ko var nodrošināt ar mikroliegumu veidošanu) aizsardzība.

Jāpiezīmē, ka vēstulē minēts apgalvojums, ka, nodrošinot aizsardzību visiem Latvijas mazajiem ērgļiem, tiks aprobežoti 10% Latvijas mežu, nav patiess, jo tā pamatā ir pieņēmums, ka mikroliegumi tiek veidoti pēc maksimālās platības (30 ha). Līdz šim visu mazajam ērglim izveidoto mikroliegumu vidējā platība ir 12 ha, turklāt pēdējo trīs gadu laikā tie tiek veidoti platībās, kas vidēji ir tikai nedaudz virs minimālās – jaunāko aptuveni 250 mikroliegumu vidējā platība ir 7,6 hektāri (jaunais sugas aizsardzības plāns paredz platību sliekšņu samazinājumu uz 4-16 ha). Aptuveni 70% no mazajam ērglim izveidoto mikroliegumu platības atrodas valsts mežos. Svarīgi arī piebilst, ka daudzos gadījumos ar

mazajam ērglim veidoto mikroliegumu palīdzību tiek sargātas arī citas dabas vērtības – īpaši aizsargājamās sugas un biotopi.

Mikroliegumu veidošana nav pašmērķis ne dabas aizsardzības ekspertiem vides organizācijās, ne atbildīgajām valsts institūcijām. Mūsu mērķis ir saglabāt Latvijas dabas daudzveidību saskaņā ar Latvijas un Eiropas Savienības likumiem. Diemžēl pēdējos gados šis uzdevums ir arvien sarežģītāks – to ilustrē fakts, ka Latvijas Dabas fonds ir ierosinājis trīs tiesas procesus par mikroliegumu atcelšanu, un jau ar trīs tiesas spriedumiem pirmajā instancē, un vienu no tiem arī otrajā, ir atzīts, ka mikroliegumi no tiesiskā viedokļa ir vienīgais veids, kā nodrošināt mazā ērgļa aizsardzību un, nosakot konkrētos mikroliegumus, ir ievērots samērības princips.

Mēs vēlamies atgādināt pagājušajā pavasarī publiskotā Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (ESAO) Latvijas vides raksturlielumu pārskatā norādīto – “Mežsaimniecības un lauksaimniecības nozarēm ir izšķiroša nozīme Latvijas tautsaimniecībā un tās arvien vairāk apdraud bioloģisko daudzveidību [...] Nākamajā mežsaimniecības stratēģijā ir pilnīgi jāintegrē ar bioloģisko daudzveidību saistītie mērķi un jāparedz pietiekami resursi.”

Meža īpašnieku biedrības rosinātā vēstule ar tajā iekļautajiem priekšlikumiem ir mūsu iespēja šobrīd, humānas krīzes un paredzamas ekonomiskas lejupslīdes laikā, turpināt diskusiju par dabas aizsardzības nozīmi un nostiprināt dabas aizsardzības mērķus tā, lai tie būtu tuvi visai Latvijas sabiedrībai. Tāpat tā ir mudinājums atbildīgajām institūcijām tomēr neatlikt kompensāciju sistēmas uzlabošanas procesu, bet turpināt jau iesākto.

Ar cieņu,
Ģirts Strazdiņš
Latvijas Dabas fonda direktors

ATSAUCES UZ SUGAS AIZSARDZĪBU NOSAKOŠAJIEM LIKUMIEM

<https://likumi.lv/ta/id/155227-noteikumi-par-putnu-sugu-sarakstu-kuram-piemero-ipasus-dzivotnu-aizsardzibas-pasakumus-lai-nodrosinatu-sugu-izdzivosanu>

ATSAUCES UZ TIESAS PROCESIEM

<https://ldf.lv/lv/article/latvijas-dabas-fonds-uzvar-tiesa-valsts-meza-dienestu-procesos-par-mikroliegumu-atcelšanu>

ŠIS DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU
UN SATUR LAIKA ZĪMOGU